

Uchwała z dnia 4 kwietnia 1995 r.
I PZP 10/95

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Walerian Sanetra,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, w sprawie z powództwa Jerzego W. przeciwko "E." Spółce z o.o. w N.S. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 4 kwietnia 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie postanowieniem z dnia 2 lutego 1995 r., [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy nabywa prawa do urlopu wypoczynkowego pracownik, który w danym roku kalendarzowym nie przepracował ani jednego dnia w związku z korzystaniem ze świadczenia rehabilitacyjnego, po zakończeniu którego przeszedł na rentę inwalidzką?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Pracownik nabywa prawo do kolejnego urlopu wypoczynkowego z dniem 1 stycznia danego roku mimo, że pozostając w stosunku pracy nie przepracował w tym roku kalendarzowym ani jednego dnia w związku z pobieraniem świadczenia rehabilitacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne zostało sformułowane na tle następującego stanu faktycznego:

Powód Jerzy W. pracował w pozwanym "E.", spółka z o.o. w Nowym Sączu od 18 października 1991 r. do 6 października 1994 r., w tym od 12 października 1993 r. do 6 października 1994 r. pobierał świadczenie rehabilitacyjne.

Sąd Rejonowy w Nowym Sączu wyrokiem z dnia 28 listopada 1994 r. zasądził na rzecz powoda, uznaną przez stronę pozwaną, odprawę rentową i ekwiwalent za urlop wypoczynkowy za 1993 i 1994 rok w kwocie 8.207.600 zł po uwzględnieniu wypłaconej zaliczki w kwocie 500.000 zł.

Rewizję od tego wyroku, w części dotyczącej ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy za 1994 r., złożyła strona pozwana, kwestionując prawo powoda do tego ekwiwalentu z uwagi na to, że powód nie przepracował w 1994 r. ani jednego dnia. Przy rozpoznawaniu tej rewizji przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyłoniło się powyższe zagadnienie prawne, a mianowicie, czy korzystanie przez pracownika w okresie całego roku ze świadczenia rehabilitacyjnego jest wyjątkiem od zasady wyrażonej w art. 152 § 1 k.p., że prawo pracownika do urlopu nie zależy od świadczenia pracy, tak jak nie nabywa prawa do urlopu pracownik, który przez cały rok kalendarzowy korzystał z urlopu bezpłatnego lub zdrowotnego a także wówczas, gdy pełnił zasadniczą służbę wojskową, czy też odbywał karę pozbawienia wolności.

Źródłem wątpliwości Sądu Wojewódzkiego, uzewnętrznionym w zagadnieniu

prawnym przekazanym do rozpoznania Sądowi Najwyższemu stał się wyrok z dnia 10 lutego 1988 r., I PR 7/88 (Służba Pracownicza 1988 nr 5 str. 28), w którym Sąd Najwyższy przyjął zbieżność celów urlopu wypoczynkowego i urlopu zdrowotnego uznając, że w tym samym czasie nie można korzystać z dwóch urlopów. Jeżeli zatem pracownik przez cały rok kalendarzowy korzysta z urlopu zdrowotnego, to nie może za ten rok domagać się urlopu wypoczynkowego. Prawo do tego urlopu zostaje skonsumowane przez wykorzystanie urlopu zdrowotnego.

Sąd Wojewódzki ma wątpliwość, czy podobnie jest w przypadku korzystania przez pracownika ze świadczenia rehabilitacyjnego. Sąd ten zauważa jednocześnie, że świadczenie to przysługuje pracownikowi, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje odzyskanie przez niego zdolności do pracy przez okres niezbędny do przywrócenia do pracy, nie dłużej jednak, niż przez 12 miesięcy. W istocie więc świadczenie rehabilitacyjne jest przedłużeniem okresu wypłaty zasiłku chorobowego. W takiej sytuacji, zdaniem Sądu Wojewódzkiego, skoro zakład pracy mimo upływu okresu choroby pracownika uprawniającego do rozwiązania umowy o pracę, nie korzysta z tego prawa i stosunek pracy trwa nadal, to pracownik korzystający ze świadczenia rehabilitacyjnego uzyskuje prawo do urlopu wypoczynkowego na ogólnych zasadach, a w przypadku jego niewykorzystania przysługuje mu z dniem rozwiązania stosunku pracy ekwiwalent pieniężny za ten urlop.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 152 § 1 k.p. pracownikowi przysługuje prawo do corocznego, płatnego urlopu wypoczynkowego. Przy nabywaniu prawa do urlopu decydujące znaczenie ma zatem pozostawanie w stosunku pracy a nie świadczenie pracy skoro art. 153 k.p. stanowi, że pracownik uzyskuje prawo do pierwszego urlopu z upływem roku pracy, a prawo do drugiego i dalszych urlopów w każdym następnym roku kalendarzowym. Jeżeli zatem pracownik nie wykonywał pracy z powodu choroby i pobierał zasiłek chorobowy, nawet wielomiesięczny, to nabywa prawo do urlopu z pierwszym dniem kolejnego roku trwającego stosunku pracy.

Podobna sytuacja zachodzi, gdy pracownik korzysta ze świadczenia rehabilitacyjnego, które wypłacane jest na podstawie art. 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.). Przysługuje ono pracownikowi, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje odzyskanie zdolności do pracy. Świadczenie rehabilitacyjne, tak samo jak zasiłek chorobowy, pełni funkcję ubezpieczenia pracowników przed następstwami materialnymi długotrwałej choroby pracownika, trwającej dłużej niż okres zasiłkowy, ale nie dłużej jednak, niż przez okres dwunastu miesięcy.

W okresie pobierania świadczenia rehabilitacyjnego nie obowiązuje zakaz wypowiedzenia umów o pracę, toteż z reguły pobiera je pracownik już po rozwiązaniu umowy o pracę, mając prawo do ponownego zatrudnienia po wyczerpaniu świadczenia na podstawie art. 22 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. i art. 53 § 5 k.p.

W tej sprawie pozwany zakład pracy nie rozwiązał umowy o pracę z powodem w

czasie korzystania przez niego ze świadczenia rehabilitacyjnego. Ponieważ jednak powód nie odzyskał zdolności do pracy, nabył prawo do renty inwalidzkiej i dopiero wówczas nastąpiło rozwiązanie umowy o pracę.

Pogląd Sądu Wojewódzkiego wyrażony w zakończeniu wywodów, wyjaśniających istotę wątpliwości prawnych, że świadczenie rehabilitacyjne, w istocie swej, stanowi przedłużenie okresu zasiłkowego jest prawidłowy, mylnie jednakże przyrównuje Sąd Wojewódzki świadczenie rehabilitacyjne do urlopu bezpłatnego, czy zdrowotnego, trwających cały rok, kiedy to pracownik traci prawo do urlopu wypoczynkowego.

Przytoczony przez Sąd Wojewódzki wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1988 r., dotyczy udzielonego pracownikowi urlopu zdrowotnego. Sąd Najwyższy, w obecnym składzie, podziela wyrażone tam stanowisko, że regeneracja sił pracownika jest celem zarówno urlopu wypoczynkowego, jak i zdrowotnego, więc w tym samym czasie nie można korzystać z dwu urlopów. Zasada ta nie odnosi się jednak do okresu korzystania przez pracownika ze świadczenia rehabilitacyjnego, którego istota prawna jest inna od jakiegokolwiek urlopu. W okresie pobierania świadczenia, pracownik nie przebywa na urlopie. Jeżeli pozostaje w stosunku pracy, ma wówczas usprawiedliwioną nieobecność w pracy. Skoro okresu tego nie można zaliczyć do jakiegokolwiek rodzaju urlopu, udzielanego pracownikowi, zatem nie może on "skonsumować" innego urlopu. Urlop zdrowotny też nie może być przyrównany do okresu korzystania ze świadczenia rehabilitacyjnego, nie jest bowiem równoznaczny ze zwolnieniem lekarskim od wykonywania pracy i chociaż nie jest urlopem wypoczynkowym, zachowuje charakter urlopu, a nie świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Zarówno urlop zdrowotny, jak i urlop wychowawczy jest szczególnymi rodzajami urlopu pracowniczego, zawsze urlopu bezpłatnego, jeśli chodzi o urlop wychowawczy, w czasie którego pracownica nie świadczy pracy i nie otrzymuje wynagrodzenia z zakładu pracy.

W wyroku z dnia 15 lipca 1987 r., I PR 30/87 (OSNCP 1988 z. 12 poz. 181) z glosą A.Świątkowskiego (Nowe Prawo 1990 nr 4-6 str. 231-236) Sąd Najwyższy stwierdził brak podstaw prawnych do udzielenia pracownicy urlopu wypoczynkowego w okresie urlopu wychowawczego także w sytuacji, gdy pracownica nie wykorzystwała części urlopu wypoczynkowego, udzielonego jej bezpośrednio po zakończeniu urlopu macierzyńskiego i rozpoczęła urlop wychowawczy, chociażby zwolnienie lekarskie obejmowało część urlopu wypoczynkowego i część urlopu wychowawczego. Glosator podzielił stanowisko Sądu Najwyższego, który orzekł, iż obowiązujące przepisy prawne nie dają podstaw do udzielenia urlopu wypoczynkowego w okresie urlopu wychowawczego. Dla rozważań potrzebnych przy rozpoznawaniu przedstawionego zagadnienia prawnego ważne jest podkreślenie, że okres urlopu wychowawczego, nie jest co do zasady, okresem prawnie równoważnym ze świadczeniem pracy.

Natomiast w okresie pobierania świadczenia rehabilitacyjnego pracownik, pozostający w stosunku pracy, nie świadczy wprawdzie pracy, ale jego nieobecność jest usprawiedliwiona, otrzymuje 75 % wynagrodzenia, a jeżeli niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, albo wskutek choroby zawodowej - 100 % wynagrodzenia (art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r.).

Zauważyć również należy, że przepisy prawa pracy nie przewidują ograniczenia reguły udzielania pracownikowi urlopu w pełnym należnym mu wymiarze w stosunku do

uprawnień urlopowych pracowników, którzy korzystają ze świadczenia rehabilitacyjnego. Przepisy przewidujące udzielanie urlopu proporcjonalnego nie mają zastosowania do osób pobierających te świadczenia, odnoszą się natomiast do pracowników wracających do pracy po odbyciu zasadniczej służby wojskowej, po urlopie wychowawczym, korzystających z urlopu bezpłatnego oraz powracających do macierzystego zakładu pracy po wykonaniu pracy za granicą na budowie eksportowej.

Oznacza to, że okres pobierania świadczenia rehabilitacyjnego, tak samo jak okres zasiłkowy, różni się zasadniczo od urlopów zdrowotnych, czy bezpłatnych, także w zakresie prawa do urlopu wypoczynkowego za czas, w którym pracownik nie przepracował ani jednego dnia w roku.

Odnosnie braku prawa do urlopu w czasie bezpłatnego urlopu udzielonego pracownikowi na podstawie art. 174 § 1 k.p., trwającego dłużej, niż 1 miesiąc, Sąd Najwyższy wypowiedział się w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 25 września 1980 r., V PZP 2/80 (OSNCP 1981 z. 4, poz. 46), że za rok kalendarzowy objęty w całości urlopem bezpłatnym, pracownikowi w ogóle nie przysługuje urlop wypoczynkowy. Wynika to z art. 174 § 2 k.p., mocą którego, okresu urlopu bezpłatnego nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze chyba, że przepisy szczególne stanowią inaczej (art. 174 § 4 k.p.). Na mocy takiego szczególnego przepisu, który reguluje odmiennie sprawę uprawnień pracowniczych w związku z urlopem bezpłatnym (§ 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 21 października 1974 r. w sprawie pracowniczych urlopów wypoczynkowych Dz. U. Nr 43, poz. 259), urlop bezpłatny trwający nie dłużej niż 1 miesiąc nie ogranicza uprawnień pracownika do urlopu wypoczynkowego. Urlop bezpłatny w takim tylko rozmiarze podlega wliczeniu do okresu pracy, od którego zależy prawo do urlopu, jak i jego wymiar.

Kolejnym wyjątkiem od zasady, że prawo do urlopu wypoczynkowego zależy od pozostawania w stosunku pracy i na nabycie tego prawa nie ma wpływu fakt nieświadczenia pracy z przyczyn usprawiedliwionych, jest odbywanie przez pracownika kary pozbawienia wolności. Przepis art. 53 § 1 pkt 2 k.p. pozwala zakładowi pracy na rozwiązanie stosunku pracy z takim pracownikiem, jeżeli jednak zakład pracy tego nie uczynił, to dochodzi do zawieszenia praw i obowiązków stron na czas odbywania przez pracownika kary pozbawienia wolności. Taka sama sytuacja zachodzi, gdy pracownik przez cały rok pełni zasadniczą służbę wojskową, również za ten rok nie nabywa prawa do urlopu wypoczynkowego.

Od powyższych sytuacji odróżnić należy okoliczność, gdy zakład pracy mimo upływu okresu choroby pracownika, uprawniającego do rozwiązania umowy o pracę, nie skorzystał z tego prawa i stosunek pracy trwa nadal, a pracownik pobiera świadczenie rehabilitacyjne. Wówczas pracownik uzyskuje prawo do urlopu wypoczynkowego na ogólnych zasadach art. 152 i 153 k.p., a w przypadku nie wykorzystania urlopu, przysługuje mu z dniem rozwiązania stosunku pracy ekwiwalent pieniężny za ten urlop na podstawie art. 171 § 1 pkt 1 k.p.

W okresie korzystania ze świadczenia rehabilitacyjnego pracownikowi nie można było bowiem udzielić urlopu wypoczynkowego, tak samo, jak nauczycielowi w okresie przewidzianego w art. 20 Karty Nauczyciela stanu nieczynnego. W wyroku z dnia 29 maja 1984 r., I PR 4/84 (OSNCP 1985 z. 1 poz. 16) Sąd Najwyższy wskazał, że stosownie do art. 66 ust. 2 Karty Nauczyciela mianowanemu nauczycielowi przysługuje

ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w razie wygaśnięcia z mocy prawa stosunku pracy w związku z upływem 6-miesięcznego okresu pozostawania nauczyciela w stanie nieczynnym.

Z tych samych względów, jeżeli pracownik choruje i pobiera zasiłek chorobowy, a następnie korzysta ze świadczenia rehabilitacyjnego, to nabywa prawo do kolejnego urlopu wypoczynkowego z dniem 1 stycznia roku, w którym świadczenie wyczerpało się, a wobec niemożności wykorzystania tego urlopu, przysługuje mu ekwiwalent w razie rozwiązania stosunku pracy.

Brakiem konsekwencji byłoby przyjęcie, że jeżeli pracownik choruje i pobiera wielomiesięczny zasiłek chorobowy, to po zwolnieniu go z pracy w trybie art. 53 k.p. nabywa prawo do ekwiwalentu pieniężnego za urlop, bo z dniem 1 stycznia roku, w którym otrzymywał zasiłek chorobowy nabył prawo do tego urlopu, natomiast w przypadku przedłużenia się choroby, czy rehabilitacji i korzystania przez pracownika ze świadczenia rehabilitacyjnego przez cały rok kalendarzowy, to za ten okres pracownik prawa do urlopu nie posiada mimo, że faktycznie okres ten stanowi przedłużenie zasiłku chorobowego, będąc także świadczeniem ubezpieczeniowym pracownika.

Tak samo, w uchwale z dnia 15 maja 1992 r., I PZP 27/92, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że świadczenie rehabilitacyjne ma ten sam charakter prawny, co zasiłek chorobowy, stanowi jego kontynuację w wypadku choroby pracownika trwającej dłużej niż okres wypłaty zasiłku chorobowego. Oba świadczenia zastępują wynagrodzenie za pracę w okresie niezdolności pracownika do pracy, dlatego okres pobierania tych świadczeń odlicza się od okresu, za który przyznano pracownikowi wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy w wyniku przywrócenia do pracy (także wyrok SN z dnia 25 stycznia 1983 r., I PRN 139/82 OSNCP 1983 z. 9 poz. 138).

Reasumując, nie można zgodzić się z twierdzeniem, że prawo do urlopu wypoczynkowego jest analogiczne dla pracownika korzystającego ze świadczenia rehabilitacyjnego, jak dla pracownika przebywającego na urlopie wychowawczym, zdrowotnym lub bezpłatnym. Jak wykazano bowiem wyżej, charakter prawny świadczenia rehabilitacyjnego jest inny od tych urlopów. Okres pobierania świadczenia rehabilitacyjnego jest okresem równoważnym ze świadczeniem pracy, co oznacza, że pracownik, który korzystał z tego świadczenia przez cały rok kalendarzowy i pozostaje w stosunku pracy, nabył prawo do kolejnego urlopu wypoczynkowego z dniem 1 stycznia tego roku.

Z tych względów, Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====